
L'ÚLTIM ANHEL DE MODERNITAT D'AURORA BERTRANA

ANÀLISI DE *LA CIUTAT DELS JOVES*

**Universitat
de Girona**

1 DE JUNY DE 2021
MARIA PONSILÀ
DIRIGIT PER XAVIER PLA BARBERO
GRAU EN LLENGUA I LITERATURA CATALANES
UNIVERSITAT DE GIRONA
CURS 2020-2021

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	3
2. AUTORA I CONTEXT	5
3. ANÀLISI DE LA CIUTAT DELS JOVES	11
3.1. GÈNERE DE L'OBRA	11
3.2. CENSURA, PUBLICACIÓ, REPERCUSSIÓ I REEDICIÓ	13
3.3. ANÀLISI NARRATOLÒGICA, PERSONATGES, ESTRUCTURA DEL TEXT I ESPAIS	15
3.4. ANÀLISI TEMÀTICA.....	18
3.4.1. POLÍTICA I RELIGIÓ.....	20
3.4.2. RELACIONS HUMANES	23
3.4.3. EDUCACIÓ I CULTURA.....	28
3.4.4. TECNOLOGIA.....	34
4. CONCLUSIONS.....	36
BIBLIOGRAFIA	38
ANNEXOS.....	41
CARTA DE VICENÇ RIERA LLORCA.....	41
CARTA DE GABRIEL JANER MANILA.....	42
CARTA DE JOAQUIM CARBÓ	43
CARTA D'AURORA BERTRANA.....	44

RESUM DEL CONTINGUT:

L'objectiu principal d'aquest estudi és l'anàlisi detallada de *La Ciutat dels Joves* (1971) d'Aurora Bertrana. Inicialment, s'ha fet un breu recull bibliogràfic sobre la biografia de l'autora. A continuació, s'ha englobat l'obra dins el gènere de la ciència-ficció i s'ha estudiat el procés de censura, publicació, repercussió i reedició d'aquesta novel·la. Finalment, s'ha fet una anàlisi concreta de l'obra que engloba la part narratològica, l'estructura del text, els personatges, els espais i, per acabar, una explicació dels temes que tracta la novel·la.

PARAULES CLAU: Aurora Bertrana, *La Ciutat dels Joves*, ciència-ficció, reportatge de fantasia.

ABSTRACT:

The main objective of this research is analysis of *La Ciutat dels Joves* (1971) by Aurora Bertrana. First of all, a brief selection of bibliography about the writer has been made. Then, the novel has been encompassed in the science fiction genre and also the process of censoring, publication, repercussion and re-edition has been studied. Finally, there is an in-depth analysis which includes the narratological part, the structure of the text, the characters, the places, and to conclude, an explanation of the issues that the novel presents.

KEY WORDS: Aurora Bertrana, *La Ciutat dels Joves*, science fiction, fantasy report.

1. INTRODUCCIÓ

La decisió d'estudiar Aurora Bertrana i la *Ciutat dels Joves* em va venir de cop buscant informació sobre algun tema que m'interessés pel treball de final de grau. Tenia clar que volia estudiar una dona, ja que al llarg de la meva estada universitària no havia sentit a parlar de gaires escriptores. És important estudiar i recordar aquells artistes que han sigut oblidats, però encara és més essencial investigar les dones, ja que la llosa del gènere no ha desaparegut i encara hi és molt present. Vaig llegir-me una breu biografia de l'autora i vaig descobrir la seva última novel·la sobre la qual encara no s'havia estudiat. La figura d'Aurora Bertrana m'ha generat molt de respecte i, al mateix temps, m'ha fet reflexionar constantment. Fou una dona moderna i cosmopolita que se l'ha titllat, en diverses ocasions, "d'avançada al seu temps". Respecte a això, crec que és necessari destacar que no fou, per res, una dona avançada, sinó que va despertar les inquietuds i les idees que estaven sorgint arreu d'Europa durant aquells anys. Tot i això, va ser una dona que va viure gran part de la seva vida en un context de repressió i dictadura, circumstàncies que van fer que semblés una dona fora de lloc. Les seves experiències arreu del món la van enriquir i la van convertir en una dona encara més moderna. Ansiosa de llibertat i de coneixement, Bertrana va viatjar, nodrir-se i conèixer cultures diferents de la seva. Després de mitja vida defensant una llibertat i unes idees molt clares, Aurora Bertrana retorna a Catalunya acceptant, a contra cor, la dictadura franquista. L'autora decideix no mostrar aquesta etapa a les seves memòries i, per aquest motiu, hi ha un buit bibliogràfic. Aquesta absència se suma al silenci de la redacció de *La Ciutat dels Joves*, que va escriure mentre estava preparant les seves memòries.

La voluntat d'aquest treball és iniciar un nou camí d'investigació i donar una resposta en aquest buit bibliogràfic. L'última novel·la d'Aurora Bertrana no ha rebut atenció per part dels investigadors i no s'ha fet cap anàlisi del llibre. A tot això, cal sumar-hi que el

2004, Víctor Martínez-Gil elabora una antologia de narrativa fantàstica, *Els altres mons de la literatura catalana*, amb la finalitat d'estudiar el gènere de la ciència-ficció en la literatura catalana. És un volum que engloba textos d'autors del segle XIX i XX, però Martínez-Gil no considera pertinent afegir-hi la novel·la d'Aurora Bertrana i, per tant, no s'inclou aquesta obra dins el gènere de la ciència-ficció. És per totes aquestes raons que l'objectiu principal d'aquest estudi és fer una anàlisi detallada de *La Ciutat dels Joves*. En primer lloc, es fa un breu resum bibliogràfic d'Aurora Bertrana amb el suport de les seves memòries. A continuació, es pretén englobar la novel·la dins del gènere de la ciència-ficció en el context català. En tercer lloc, es parla del procés de censura, la publicació, la reacció i la reedició d'aquesta obra. Després, ja s'entra específicament en l'anàlisi des de diferents punts de vista: el narratològic, els personatges, els llocs i l'estructura. Finalment, es fa un estudi detallat dels temes que tracta *La Ciutat dels Joves*.

Per l'elaboració d'aquest treball em baso en el text íntegre que no ha passat per la censura, publicat per l'editorial Males Herbes el 2019 amb el pròleg d'Adriana Bàrcia. A més a més, en els annexos hi ha la transcripció de tres cartes trobades al Fons d'Aurora Bertrana de la Universitat de Girona que parlen o fan menció del llibre en qüestió. Gràcies a l'ajuda de Gabriel Janer Manila, el treball aporta la transcripció d'una carta inèdita que va escriure Aurora Bertrana a l'escriptor. El contingut de l'epístola fa referència al llibre guardonat de l'escriptor mallorquí, *Han plogut panteres*, i finalment l'autora li fa una advertència perquè no es deixi corrompre per l'èxit i la ciutat de Barcelona. Aquest mateix autor assegura que no disposa de la carta que li envia l'autora abans de la seva resposta el desembre de 1971. Els dos escriptors van parlar a viva veu de *La Ciutat dels Joves*, perquè Gabriel Janer va fer algunes visites a Aurora Bertrana al cap de pocs mesos de llegir-se la seva última novel·la.

2. AUTORA I CONTEXT

La vida d'Aurora Bertrana i Salazar (Girona 1892 – Berga 1974) es podria definir, tal com ho ha fet Neus Real, amb l'expressió «viatjar i empassar-se la vida a glops», perquè l'autora va moure's tot el que va poder per tal de descobrir món (Real, 2017: 99). És per aquest motiu, i també per l'actitud de Bertrana, que la seva biografia difereix molt de la d'una dona del segle XX. L'escriptora fou una persona moderna en tots els aspectes de la seva vida i representa la nova intel·lectual femenina dels anys 30. Aurora Bertrana va viure durant uns anys convulsos i complicats, tant a escala europea com espanyola i catalana. En conseqüència d'això, no es pot deslligar el context històric de la seva vida, ja que aquest és el que determina algunes de les decisions més importants de l'autora.

Aurora Bertrana fou

un exemple de dona liberal i cosmopolita, progressista i europea. Un exemple de la dona que emergeix amb la Catalunya republicana i que només la guerra i la repressió pogueren silenciar. Una figura cabdal per entendre el segle XX. I una icona per a totes les dones que viuen amb un esperit lliure i compromès (Albert i Vall, 2017: 3).

La curiositat literària d'Aurora Bertrana s'inicia amb la biblioteca de l'avi Salazar que li proporciona la lectura de clàssics espanyols i europeus escrits en castellà. Les amistats del pare, Prudenci Bertrana, i l'activitat literària d'aquest li permeten perfilar una primera impressió sobre aquest món. Com bé explica a les seves memòries, Aurora Bertrana acompanya ben aviat al seu pare a diferents Jocs Florals o premis literaris que signifiquen un acostament en primera persona en el món de la literatura. Tot i això, l'autora no mostra indicis de voler escriure fins més tard, ja que la seva carrera com a violoncel·lista és la seva prioritat. És així com Bertrana acaba tocant a altes hores de la nit a diferents bars de Barcelona per ajudar la difícil situació econòmica de la família arran de la mort dels seus

germans. Tot i això, aquesta feina no dura gaire perquè se li presenta l'oportunitat d'anar a tocar a Suïssa. Aquesta proposta li permet sortir de Catalunya i amb els diners que ha guanyat decideix matricular-se a l'institut Dalcroze de Ginebra el 1923 per aconseguir el títol de mestra en rítmica i plàstica.

La necessitat de convertir-se en escriptora li sorgeix de cop mentre contempla el paisatge durant una excursió en els Alps, just abans d'iniciar els seus estudis a la capital de Suïssa. Aurora Bertrana explica aquest sentiment a les seves memòries, però no començarà a escriure fins més tard:

El seu silenci constituïa un element favorable a la plenitud de la meua comunió amb la muntanya. I d'aquesta comunió va néixer la ja irrevocable decisió d'esdevenir escriptora. Aquesta decisió no prengué forma de rampell. És a dir que, de moment, no abandonava el meu lloc de violoncel·lista en el trio Molina-Txereixewski-Bertrana, ni renunciava a estudiar rítmica i plàstica a l'Institut Dalcroze de Ginebra i, sobretot, no somiava a publicar ni a fer conèixer el que escriuria. De primer havia de pensar a «viure» no solament per amor a la vida, sinó perquè tenia un cos que calia alimentar, escalfar i vestir, igual a Mürren, com a Ginebra, a Barcelona, com en els hipotètics llocs on pensava anar a raure un dia o altre. Vaig decidir posar-me a escriure així que en tingués lleure. El primer que escriuria seria un conte o novel·la. Descriuria la lluita interior d'un home entre la dona i la muntanya. En aquesta tremenda lluita, la muntanya venceria la dona. Tota la narració giraria en l'entorn d'aquesta idea (Bertrana, 2013: 268).

Aquesta idea anirà agafant forma dins seu i finalment a partir de 1928 començarà a publicar articles a la revista *D'ací i d'allà*.

Els anys a Ginebra són una bona dosi d'aprenentatge per l'autora, no només en l'àmbit intel·lectual, sinó també vital. La falta de diners i les dures condicions de vida seran l'avantsala del que viurà durant el seu exili. Aurora Bertrana decideix deixar els estudis de música a causa de la duresa i la mala relació amb el director i va subsistint amb

diferents feines remunerades. La seva passió per la música no defalleix, ja que organitza un trio per tocar a diferents locals. D'aquí sorgeix la seva passió pel jazz i la necessitat de canviar d'estils musicals. Durant una de les seves actuacions coneix el seu futur marit, Denis Choffat, i la proposta de matrimoni que li fa l'enginyer suís se sobreposarà a la voluntat de convertir-se en una artista de jazz. Després del seu casament, Aurora Bertrana es matricula a la Facultat de Lletres de Ginebra per estudiar literatura.

Arran de l'esperit aventurer que tant caracteritza l'autora i la il·lusió de Monsieur Choffat, el 1926 el jove matrimoni accedeix a la proposta d'anar a viure a Tahití, una colònia francesa, per instal·lar una central elèctrica. L'estança a Papeete de tres anys li permet a Aurora Bertrana conèixer com funciona aquesta nova cultura i descobrir com es desenvolupen la família i les relacions entre homes i dones. Aquest viatge és fonamental en l'autora perquè és l'inici de la seva carrera literària i comença a publicar diversos articles a *D'ací i d'allà* explicant les seves vivències a Papeete. Aquests escrits desencadenaran la redacció d'una de les seves millors obres: *Paradisos Oceànics* (1930). Més tard també escriurà per altres publicacions catalanes com ara *Mirador*, *La Nau*, *L'Opinió* i *La Publicitat* (Albert i Vall, 2017: 11). Després del retorn de Tahití, Bertrana es fa un nom i es converteix en una de les escriptores més importants de la dècada dels 30 gràcies a l'èxit dels seus llibres de viatges. És tal la seva fama que el 1935, el diari *La Publicitat* admet la proposta de viatjar al Marroc per fer una sèrie de reportatges sobre la dona musulmana. Arran d'aquesta nova aventura, l'autora publica amb un gran èxit *El Marroc sensual i fantàstic* (1936).

Aurora Bertrana esdevé una figura important dins de l'àmbit cultural i intel·lectual català, no només pels seus escrits, sinó també per les seves idees, perquè és una defensora de la llibertat i de les classes populars, en concret de les dones. És per aquest motiu que és una de les iniciadores del moviment feminista esquerrà català i es compromet

políticament presentant-se com a diputada a les eleccions del 1933 per Esquerra Republicana. Tot i no aconseguir suficients vots, Aurora Bertrana es posiciona políticament i el partit incorpora una dona de renom a les seves llistes. No defalleix amb la seva tasca i pretén ajudar la formació de les dones de classe treballadora, perquè rebutja el feminisme burgès. És per això que funda, juntament amb altres intel·lectuals, el Lyceum Club de Barcelona. Cal destacar que Bertrana defensa la idea de la dona moderna, però aquesta sempre ha de tenir la seva funció social com a element fonamental dins la família. A *Aurora Bertrana, un esperit compromès* s'afirma que «un dels arguments que utilitzen per defensar la culturització de les dones és que tenen cura de l'educació dels fills. En aquest sentit, Bertrana critica l'Església catòlica a qui acusa de preferir dones incultes perquè així són més controlables» (Albert i Vall: 2017, 13). És important remarcar que en una entrevista del 1969, Mireia Xapelli fa diverses preguntes a l'autora sobre el dret de la dona respecte a l'home, sobretot en l'àmbit laboral i sexual. Aurora Bertrana defensa la igualtat i la voluntat de gaudir de la sexualitat, tant pels homes com per les dones (Xapelli, 1969).

L'escriptora esdevé una periodista rellevant amb consciència de gènere i amb una clara voluntat pedagògica. En els seus articles, Bertrana exposa temes polèmics, defensa les seves idees i reivindica les desigualtats socials presents entre les classes socials. Tanmateix, l'autora s'aventura a opinar sobre la prostitució i rebutja la idea de prohibir la prostitució organitzada, perquè «una decisió com aquella només perjudicarà les dones que tenen com a única font d'ingressos el negoci carnal i acabaran més marginades del que ja ho estan» (Albert i Vall 2017: 17).

L'esclat de la Guerra Civil Espanyola (1936-1939) no deixa indiferent a l'autora i documenta totes les seves experiències amb un caràcter periodístic per elaborar cròniques dels fets. A més a més, va a veure els homes ferits i parla amb anarquistes per saber com

és el conflicte armat. Tot i això, el 1938 empen el camí cap a l'exili i es dirigeix a Vil·la Gilly on viu la mare i les germanes del seu marit. Després d'uns difícils mesos de convivència amb la família del seu marit, Aurora Bertrana decideix traslladar-se a la capital i espavilar-se tal com va fer durant la seva última estada a Suïssa. L'autora rep suport econòmic per part de l'oncle matern Ramon Salazar, el qual li envia 1.000 francs suïssos, però l'autora no dubta en utilitzar-los per ajudar als seus amics dels camps de refugiats de Sant Cebrià. L'oncle Salazar para d'ajudar-la per culpa de Monsieur Choffat, el qual torna a Barcelona després de la victòria franquista i es posiciona en el bàndol guanyador. El marit d'Aurora assegura que pot tornar de l'exili si s'entrega a les autoritats i que ell, en la mesura del possible, farà tots els tràmits perquè pugui sortir de la presó. És en aquest moment quan Prudenci Bertrana adverteix a la seva filla que no torni de l'exili i que resti a Suïssa fins que no hi hagi perill. Gràcies als seus contactes i amics exiliats, Aurora Bertrana aconsegueix sobreviure al fred i a la pobresa perquè malviu en unes golfes d'un edifici que no està preparat per les temperatures de Ginebra i agafa una pulmonia doble. Alguns dels amics que l'ajuden en aquesta època són Josep Tarradellas, Ventura Gasol o Carles Martí i Feced.

Durant la dècada dels 40 viu amb la família Montmollin i és en aquest moment que reprèn la seva activitat literària: fa traduccions d'algunes obres o escriu. A partir de 1945 viatja cap a França, primer va a Étoyon i més tard a Prada, on coneix a Pau Casals i Pompeu Fabra (Albert i Vall, 2017: 21). L'any 1950, després de molts intents, Bertrana torna del seu exili perquè ha aconseguit el visat i s'instal·la amb la seva mare i la seva tia a un pis de Barcelona. Un any després del seu retorn, mor la seva família, torna a passar per penúries econòmiques i sobreviu treballant com a professora de francès o com a correctora a l'Editorial Joventut (Albert i Vall, 2017: 23). Tot i acceptar el franquisme a contracor, l'autora col·labora a la resistència cultural catalana, però l'exili ha tallat la seva

trajectòria literària i l'anomenada que tenia com autora catalana. Aurora Bertrana torna a escriure, inclús en castellà, però no arriba a publicar els seus textos. Santiago Albertí l'ajuda amb les primeres obres que publica després de l'exili: *Camins de somni* (1955), *Tres presoners* (1957), *La nimfa d'argila* (1959) i *Ariatea* (1960). *Vent de gup* (1967) va ser una de les obres que va tenir més èxit i fins i tot va ser portada al cinema. Aurora Bertrana comença a relacionar-se amb Caterina Albert i altres intel·lectuals del moment. A més a més, també col·labora en la recuperació de la figura del seu pare, elabora la biografia prèvia en el volum de les seves memòries completes i forma part del jurat del Premi Prudenci Bertrana. Malgrat les dificultats econòmiques dels últims anys, l'escriptora no para d'escriure, perquè prepara el volum de les seves memòries, escriu a la revista *Presència* i publica *La Ciutat dels Joves* (1971). El segon volum de la seva autobiografia, *Memòries del 1935 fins al retorn a Catalunya* (1975), es publica de forma pòstuma.

Hi ha un buit bibliogràfic entorn els últims anys de la vida d'aurora Bertrana i, en concret, del procés de redacció de la seva última novel·la, *La Ciutat dels Joves*. Després de tota una vida defensant unes idees molt determinades i la llibertat individual, es troba en una Catalunya obedient a les normes de la dictadura franquista. Mentre el seu país està estancat en unes lleis autoritàries, Europa surt de la Guerra Freda i hi ha un anhel de modernitat i llibertat que va acompanyat de la segona onada feminista. Aurora Bertrana mor el 1974 a Berga, un any abans que es proclamés el fi de la dictadura del general Franco.

3. ANÀLISI DE *LA CIUTAT DELS JOVES*

La Ciutat dels Joves es va publicar el 1971 i va ser l'última obra que va veure en vida Aurora Bertrana. En aquest llibre, l'autora presenta dues societats totalment oposades que es contradiuen en la majoria d'aspectes: una és lliure de tabús i plena de llibertats, i l'altra té un caràcter conservador, que s'identifica amb el règim franquista. Un periodista de la Ciutat dels Vells que treballa al diari *Ara o Mai* decideix fer un reportatge de la Ciutat dels Joves per conèixer com és aquesta societat tan diferent i les lleis que la regeixen. El protagonista realitza entrevistes als diversos responsables d'aquesta comunitat i, gràcies al diàleg que s'estableix, es van perfilant les diferències entre les dues ciutats. Al reporter, però, li resulta difícil entendre com funciona la Ciutat dels Joves i mostra una clara preferència pel seu lloc d'origen, tot i el conservadorisme i el fort caràcter catòlic.

3.1. GÈNERE DE L'OBRA

El subtítol d'aquesta obra, *Reportatge de fantasia*, engloba la novel·la dins d'un gènere molt concret: la ciència-ficció. A les acaballes de la seva vida, Aurora Bertrana decideix escriure aquesta obra en absolut silenci sense fer-ne menció a ningú mentre està preparant, al mateix temps, les seves memòries. S'aventura amb un gènere literari nou que no havia utilitzat mai, però que al capdavall no deixa de ser el que ha escrit sempre: un llibre de viatges. El gènere de la ciència-ficció li permetrà vehicular una crítica no només en el règim franquista en el qual viu, sinó també en un futur pròxim dominat per la tecnologia. Tal com apunta Adriana Bàrcia «amb aquest objectiu treu el nas per la ciència-ficció, gènere que no encapçala rànquings en llengua catalana, però que li resulta útil per un fi concret» (Bàrcia, 2019: 13). És necessari remarcar que, tot i alguns intents, la literatura catalana no disposa d'un corpus literari de ciència-ficció. Aquest gènere no es va consolidar ni a Catalunya ni a Espanya degut a la demora del progrés social i tecnològic que va ocasionar la dictadura franquista (Martínez-Gil, 2004: 21). A més a més, hi ha

hagut un desplaçament acadèmic d'aquest gènere que ha ocasionat la falta d'investigació en aquest àmbit (Martínez-Gil, 2004: 20).

Així doncs, el motiu principal pel qual l'autora decideix emmarcar l'obra dins d'aquest gènere és clar: la ciència-ficció li permetrà protegir-se de la censura i fer certa crítica a la societat grisa i trista en què es troba. Bertrana planteja dues ciutats ben diferents l'una de l'altra que es poden identificar clarament: una és la societat espanyola del moment que viu sota un règim dictatorial i l'altra és una república que té present totes les revolucions i propostes que comencen a perfilar-se. El progrés i la modernitat xoquen amb el conservadorisme i l'autora presenta una ciutat que està dominada per la imatge i la tecnologia on s'hi ha eradicat de manera absoluta qualsevol manifestació artística, musical, literària o pictòrica. El progrés científic que tant caracteritza la Ciutat dels Joves ja era present en altres autors de la ciència-ficció com ara Jules Verne, H. G. Wells, E. M. Forster i Aldous Huxley (Bàrcia, 2019: 18). Tanmateix, la qüestió del sexe únic, la reproducció assistida o la igualtat de gènere deriven de la segona onada feminista que es produeix a mitjans del segle XX i és en aquest àmbit on hi ha de rerefons els models de les escriptores Kate Millet, Shulamith Firestone o Simone de Beauvoir (Bàrcia, 2019: 19)

En el marc nacional també hi ha alguns autors, com ara Frederic Pujulà, Josep M. Francès o Onofre Parés, que oposen una societat conservadora respecte a un ideal. No s'ha d'oblidar a Manuel de Pedrolo o Terenci Moix, els quals plantegen societats alternatives o tracten l'autoritarisme i la masculinitat, respectivament (Bàrcia, 2019: 19-20). Tot i aquesta llista de precursors de sexe masculí no es poden oblidar alguns noms femenins que han estat cabdals dins la ciència-ficció. Tals com Mery Shelly amb *Frankenstein o El Prometeu modern* (1818) i *L'últim home a la terra* (1826) o Ursula K. Le Guin amb *La mà esquerra de la foscor* (1969) que imaginem futurs probables però no perfectes (Bàrcia, 2019: 21).

3.2. CENSURA, PUBLICACIÓ, REPERCUSSIÓ I REEDICIÓ

La Ciutat dels Joves es va publicar el 1971 sota el segell de l'editorial Pòrtic. Més concretament, fou el número 41 de la col·lecció anomenada “Llibre de Butxaca”, un conjunt de llibres editats com diu Neus Real:

a l'estil de les grans col·leccions populars angleses, americanes i franceses amb la intenció explícita de proporcionar tres coses als lectors: «una visió catalana per al gran públic, de tots els problemes del món d'ahir, d'avui i de demà», «un esquema d'idees i de fets que lliga amb el passat amb el present i promou el futur» i «els temes més variats per a les mentalitats més exigents, tractats pels autors més indicats» (Real, 2017: 152).

D'aquesta manera, per culpa dels plantejaments que proposa l'autora i la vocació divulgativa de la novel·la, *La ciutat dels Joves* va haver de passar per les mans del censor, el qual va qualificar l'obra de «libro extraño» assenyalant les pàgines que s'havien de modificar i el motiu de la censura. Així doncs, el 25 de març de 1971 el censor fa l'informe on elabora un breu resum del llibre i afirma que

la autora pinta una Ciudad ideal, perfecta, sin ningún “prejuicio”, una especie de “Arcadia feliz” a lo moderno, con aires de novela de ciencia-ficción. Pero, naturalmente, es una ciudad utópica por demás, pura fantasía, no demasiado original, en la que califican de prejuicios principios morales, insustituibles. De rechazo hay críticas duras contra nuestro Régimen (pgs. 7, 19); se deslizan ideas graves contra la familia y a favor del amor libre (pgs. 23, 24, 25, 66-8); se defienden principios inmorales (pgs. 97, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 111, 112, 117). Con estas tachaduras podría tolerarse la publicación de este extraño libro (Bertrana, 2019: 90).

L'11 de novembre del mateix any es presenta un informe on s'explica que la majoria de paràgrafs marcats han sigut eliminats de forma voluntària i alguns s'han modificat. Tot

i això, hi ha un fragment de caràcter polític que no s'ha canviat, perquè Aurora Bertrana assegura que és necessari.

- “Es evidente — acepto— que ciertos personajes harían bien muriéndose o retirándose a tiempo. Pero algunos tal vez son insustituibles.
- Todos son sustituibles. Pero si permitiéramos escoger a los interesados no encontraríamos ni uno que quisiera ser sustituido. Se aferran al cargo aunque ya no se aguantan de viejos y de chochos” (Bertrana, 2019: 92).

El censor es pregunta si qualsevol lector, sigui català o no, interpretaria que el paràgraf citat anteriorment va dirigit al dictador. Finalment, el llibre passa el vistiplau de la censura i es publica l'abril del 1971. El 22 d'aquell mes, el diari *La Vanguardia Española* anuncia el llibre juntament amb les novetats de l'editorial Pòrtic (Pòrtic, 197). El 23 de desembre del 1971, el mateix diari publica la sinopsi del llibre a la columna «Libro catalán» (Foix, 1971).

D'entre tota la correspondència d'Aurora Bertrana, s'han localitzat tres cartes que li envien amics seus que fan referència al llibre. La primera li escriu Gabriel Janer Manila el desembre de 1971 i al final de la carta li afirma que té el llibre sobre la taula i el començarà aviat (Janer, 1971). La segona és de Vicenç Riera Llorca i li envia el 15 de febrer de 1972, l'amic li assegura que s'ha llegit la novel·la i que és un llibre divertit però malintencionat (Riera, 1972). No fa més referència al llibre i parla d'una altra obra. L'última, la que en fa una referència més extensa, és de Joaquim Carbó escrita el 24 de febrer de 1972 i assegura que s'ha llegit *La Ciutat dels Joves* d'una tirada (Carbó, 1972). També manifesta les entrevistes que li han agradat més, com ara el Delegat Eclesiàstic o el d'Educació Física i Esports.

No hi ha mostres del ressò que va tenir la novel·la i cal tenir en compte que l'autora va escriure aquest reportatge de fantasia en silenci mentre preparava el volum de les seves

memòries que es van publicar poc després i van tenir més èxit. A més a més, no hi ha coneixement d'estudis detallats o crítiques posteriors a la publicació del llibre. No és fins al 2019 quan l'editorial barcelonina Males Herbes decideix reeditar el llibre amb la seva versió íntegra sense censurar i facilita el coneixement de l'autora gironina als lectors de la primera meitat del segle XXI. La reedició compta amb un pròleg d'Adriana Bàrcia i els informes de censura. L'11 de maig de 2019 es publica al diari *Ara* un breu article sobre la reedició i explica de què tracta l'obra (Pujades, 2019). Altres plataformes digitals, com ara TV3 (TV3, 2019), *Vilaweb* (Serra, 2019), el *Diari de Girona* (*Diari de Girona*, 2019) i *Emporion* (Arboix, 2020), publiquen articles en motiu de la reedició de l'obra. Els tres mitjans fan una sinopsi de la novel·la i parlen breument de l'autora.

3.3. ANÀLISI NARRATOLÒGICA, PERSONATGES, ESTRUCTURA DEL TEXT I ESPAIS

La trama d'aquesta novel·la és narrada en present en tot moment. La veu narrativa és el periodista, de manera que, segons la terminologia de Gérard Genette, *La Ciutat dels Joves* té un narrador extrahomodiegètic, perquè el protagonista explica la història i es fa càrrec de tota la trama. D'aquesta manera, la focalització és interna perquè el lector percep un punt de vista subjectiu, és a dir, el que li passa al periodista. Malgrat que el personatge principal és el fil conductor de l'obra, no es dona una informació explícita d'ell: només es menciona l'edat, quaranta-sis anys, i es fa una breu descripció del seu físic:

M'esguardo sovint al mirall, i l'examen em satisfà: cutis fresc i rosat, cabellera abundosa i cap fil blanc, ulls lluents un poc miops, afavorits, però, per les ulleres Amor amb vidres verd clar, dentadura (postissa) impecable, rastellera de perles que el meu somriure fàcil posa sovint al descobert (Bertrana, 2019: 26).

A més a més, també es coneix el pensament conservador sobre la majoria de temes, perquè les exposa a les entrevistes. Tot i així, no s'esmenta el seu nom, les seves preferències o la seva família. Per aquest motiu, es pot afirmar que la configuració dels personatges és escassa, ja que no se sap cap detall personal. Tant el reporter com els delegats¹ són els elements fonamentals per saber com funciona la ciutat que planteja Aurora Bertrana. Per aquest motiu, cada delegat desenvoluparà un tema concret i, al mateix temps, es farà una crítica a la Ciutat dels Vells, és a dir, al règim franquista. Es podria identificar la veu del reporter com la mateixa Aurora Bertrana, una dona gran que intenta entendre les noves propostes del moment i alhora denuncia certs aspectes del règim dictatorial en el qual viu. Al cap i a la fi, l'autora exerceix la feina que ha estat realitzant al llarg de la seva vida: una reportera intentant comprendre una societat diferent amb la qual ha crescut i entendre una mica més el món.

Aquesta novel·la de ciència-ficció té una estructura molt clara i marcada: es divideix en dotze capítols, set dels quals es dediquen a un delegat diferent i els restants expliquen el viatge del protagonista. A més a més, té una estructura cíclica, ja que comença amb l'inici d'un viatge i acaba amb la tornada d'aquest. Els dos primers capítols tenen la finalitat de posar en context al lector i es presenten les dues ciutats. El narrador explica des de l'inici que l'accés a la Ciutat dels Joves és molt sever i que l'edat és fonamental, és a dir, si hom té més de quaranta anys, no es pot entrar en aquesta societat. Com que el reporter és més gran de l'edat estipulada s'haurà de recórrer a la falsificació, pràctica recurrent a la Ciutat dels Vells. Seguidament, el protagonista participa en la tertúlia del Saló Rosa² del passeig de Gràcia i es fa una dura crítica a la ciutat veïna. Els personatges

---

¹ És el càrrec polític de la república que construeix l'autora, seria equivalent als consellers del govern català o als ministres del govern espanyol.

² Tertúlia de polítics i intel·lectuals, la majoria dels quals havien retornat de l'exili, on va assistir Aurora Bertrana juntament amb Mireia Xapel·li. El Saló Rosa es trobava al passeig de Gràcia de Barcelona i els intel·lectuals del moment parlaven sobre temes socials, polítics i culturals (Granell: 2003, 18) i (Bàrcia: 2019, 15)

censuren diversos aspectes: la condició política dels joves, que solen ser anarquistes o comunistes; l'aspecte físic, ja que van de *hippies*, però són tots uns burgesos³ i la seva actitud envers l'èxit, perquè volen aconseguir-ho tot sense cap esforç. Tot i això, el reporter aprofita per fer alguna crítica de la ciutat en la qual viu censurant les lleis caduques sobre religió i família o a les falses morals. Al llarg del segon capítol es narra com el protagonista entra i s'instal·la a la Ciutat dels Joves. El periodista se sent aclaparat per tot el que l'envolta i l'espai és molt diferent al de la ciutat d'on prové: l'homogeneïtat de la ciutat, la seva pulcritud, els carrers buits, el sistema de desplaçament dels ciutadans, el temps artificial, etc. Escull un hotel a l'atzar i el taxista que l'acompanya li explica alguns aspectes bàsics de la ciutat: els joves no llegeixen mai i només miren la televisió, tothom és útil i necessari i es busca el sexe únic.

Cal destacar també que les delegacions que visita el periodista són molt diferents dels edificis governamentals de la Ciutat dels Vells, ja que en els de la república no hi ha banderes o escuts a la façana i tampoc està vigilada per guàrdies armats. La idea que té el protagonista d'aquests edificis contrasta amb la realitat:

M'imagino que l'esmentada Delegació deu ésser una mena de Gobierno Civil o Jefatura Superior de Policía, no ben bé l'un o l'altre sinó una barreja de l'un i de l'altre. Penso que la Delegació d'Ordre Públic de la Ciutat dels Joves ha de tenir una retirada amb les dependències oficials de la Ciutat dels Vells: guàrdies grisos, armats, avorrits, suspiciosos; passadissos foscos, interminables; finestres amb vidres enteranyinats i polsegosos; fets indefinibles; llobreguesa i mal humor arreu; dificultats i negatives multiplicades abans d'assolir l'empleat o la finestrella que cerques. [...] Al primer cop d'ull, l'aspecte de l'edifici em tranquil·litza: net, clar, voltat de jardins. A la façana, cap bandera ni escut ni emblema al·lusiú (Bertrana, 2019: 48-49).

---

³ Aquesta referència comporta una crítica als membres de la Diputació o de l'Ajuntament. Els participants de la tertúlia afirmen que aquests *hippies* es convertiran en buròcrates que no faran res.

Així mateix, la Llar d'Amor Passatger és un edifici construït a l'estil dels palaus de Lluís XVI, envoltat de jardins i que contrasta amb tota l'estètica de la societat. És un servei que només és utilitzat pels estrangers, perquè a la Ciutat dels Joves l'amor és lliure.

3.4. ANÀLISI TEMÀTICA

L'element fonamental d'aquesta obra és que, tot i la seva breu extensió, l'autora presenta una gran quantitat de temes. Tots els tòpics que es desenvolupen al llarg de la trama es van vehiculant en les entrevistes que el reporter fa en els delegats. Aquests són els caps de govern d'aquesta nova ciutat i es dediquen a vetllar per la seguretat i el benentès de la societat, suposadament, utòpica. Cal destacar, però, que tot i les llibertats que es presenten, hi ha certs punts d'inflexió on es produeixen algunes contradiccions. Els delegats fan bandera de la llibertat que tenen els seus habitants, però hi ha moments que, tot i ser justificats, no s'obeeixen als principis estipulats. A grans trets, els temes d'aquesta novel·la es poden agrupar en quatre: política i religió, relacions humanes, educació i cultura i, finalment, tecnologia.

És necessari destacar que la ciutat que descriu Aurora Bertrana és una societat igualitària i que no hi ha diferència de sexes. És un aspecte important, ja que aquesta premissa entrellaça tots els temes de la novel·la. L'autora dona una resposta molt detallada sobre la dona en una entrevista que li fa Mireia Xapelli el 1969. La pregunta que respon l'escriptora és si hi ha professions per les quals la dona no estigui capacitada. Bertrana respon el següent:

Si em baso en l'experiència que, diuen, és mare de la ciència, de la saviesa i de moltes coses més igualment admirables, he d'admetre que la dona ha demostrat sovint aptitud i capacitat intel·lectual, artística, comercial i directiva iguals a l'home. Potser en nombre més reduït perquè fins ara la societat ha assignat a la dona, sobretot a la dona llatina, el paper exclusiu de vetlladora de la llar: esposa, mare o de meuca més o menys ben dissimulada. Aquestes condicions feien quasi impossible que les

aptituds i capacitats socials de la dona es demostressin lliurement. Detall que ens priva de jutjar-les, en general, en una estricta justícia. Però si segueixo basant-me en la meua experiència he de dir que he conegut dones diplomàtiques acreditades, directores de fàbriques, de negocis, de clíniques i laboratoris menats amb energia i competència. He escoltat filòsofs hindús i poetes xinesos ambaixadores a Europa de la cultura de llur país, exposant en públic idees i pensaments admirables. Per altra banda he vist dones menar camions, llaurar, regar i segar camps, fer de paleta, de xofer, de guàrdia urbà i de bastaix. I homes confeccionant vestits i capells, tocant l'arpa, passejant mainada, teixint jerseis de mitja i de ganxet. No se m'ha acudit mai criticar ni les unes ni els altres. Sempre he pensat que cada home o dona, fa o hauria de fer, allò pel qual es senti inclinat i capacitat. Arrel del món, actualment, la dona ha deixat de viure esclavitzada pels fogons, el sofreix i l'aigüera. Hom ha inventat tot el que cal per estalviar-li aquest esclavatge. Els parvularis i les guardaries tenen cura dels menuts, i les neveres, rentadores i cuines elèctriques, de la casa. Fer d'esposa i de mare ha esdevingut una missió perfectament compatible amb un ofici o una carrera exercits fora de la llar. Arreu del món, parlo, és clar, dels països civilitzats, els dos sexes tendeixen a igualar-se i a col·laborar entre ells. Un símptoma, intranscendent però evidentíssim, ho prova: l'indument. Llevat de la barba —potser sense adonar-se'n, aquest detall pilós és la darrera afirmació de superioritat masculina— els vestits i els pentinats d'homes i dones quasi no es diferencien. L'home tria indumentària femenina i la dona masculina. Sovint hom es veu negre per saber si aquell ésser que tenim al davant, per altra banda graciós i atractiu, és home o dona. Tots els símptomes exteriors tendeixen a l'igualment dels dos sexes fins el punt que hom es demana un poc alarmat, si no es fa un gra massa, si no pretén en una mena d'inconsciència impulsiva i renovadora, anar a raure al sexe únic, androgin o relatiu. Però llavors, es preguntaran, un poc alarmats, els que encara s'aferren a la masculinitat o a la feminitat purs ¿qui posarà les criatures al món? Suposat que interessi seguir fabricant criatures perquè algú opini que encara no n'hi ha prou, jo gosó suggerir: una màquina, un sistema mecanitzat que completi el de la fecundació artificial que fa ja anys funciona a Amèrica. No crec que la cosa sia massa difícil. Cervells humans amb capacitat inventiva no en manquen. No puc dir quan però l'esmentada màquina la inventarà o ja l'està inventant un nord-americà o un alemany nord-americanitzat (Xapelli, 1969: 3-4).

En aquesta resposta Aurora Bertrana enumera la majoria d'aspectes que destaquen de *La Ciutat dels Joves*: la igualtat intel·lectual i professional dels dos sexes, la diferència d'indumentària, l'avançament de la tecnologia i, inclús, apareix la idea del sexe únic.

3.4.1. POLÍTICA I RELIGIÓ

El sistema polític de la Ciutat dels Joves es podria definir com una democràcia, ja que els habitants voten els delegats de cada secció. Aquest càrrec polític s'escull amb unes eleccions que es convoquen cada quatre anys i pot ser ocupat per qualsevol persona i l'únic límit que hi ha és l'edat: quaranta anys. En l'explicació d'aquesta figura pública es fa una al·lusió directa a Franco, perquè l'autora posa en boca del delegat una forta crítica: si un home s'estanca en un càrrec, es crea odi, injustícia i «s'aferren al càrrec encara que ja no s'aguantin de vells i xarucs» (Bertrana: 2019, 52). Cal destacar que el censor va destacar aquesta frase, però l'autora no la va voler treure perquè afirmava que era fonamental.

Segons el delegat d'ordre públic les lleis estan fetes pel poble i, per aquest motiu, no hi ha esperit de rebel·lia o menyspreu pel qual s'ha establert. L'única revolució que s'ha produït a la Ciutat dels Joves va ser la que va provocar la fundació de la mateixa i, a més, va ser una revolta pensada i discutida per homes intel·ligents i lliures aprovada per sufragi universal, sense trampes. Les cròniques oficials narren els motius de la revolta, un dels quals va ser la corrupció en el món del futbol:

Les cròniques oficials, que hom pot trobar en els arxius de Ciutat, parlen extensament d'aquella època. Dedicuen més d'un capítol als jocs de pilota, especialment al futbol i al rugbi. Aquestes cròniques es refereixen a l'època que va trasbalsar-ne la vida sencera. Revolució que va trasbalsar-ne la vida sencera. Llegint aquestes cròniques, compreneu la decadència fatal d'un poble salvat pel coratge dels seus propis fills: els Joves, herois de la revolució i forjadors del nou Estat que gaudim. En l'esmentada època, la que va precedir i provocar la gran revolta dels Joves, vull dir, la immortalitat i el relaxament dels costums amb abusos de totes menes senyorejaven

el país en l'alta i la baixa societat. Tot estava corromput o es corrompia per moments. El que justifica, en part, l'aixecament dels Joves contra els Vells (Bertrana, 2019: 135).

Però la perversió no només era present a l'àmbit de l'esport, sinó també al dels certàmens literaris o a les votacions. En el moment en què es parla de les eleccions se censura la corrupció que impera a la Ciutat dels Vells durant les votacions o els referèndums. La Ciutat dels Joves es caracteritza per la llibertat individual dels habitants, la qual preval sobre la col·lectiva i l'esperit de justícia. Pel que respecte al tema de la delinqüència, el delegat afirma que no hi ha lladres ni assassins. Si es dona un cas, s'aïlla i s'executa amb rapidesa expulsant la persona de la ciutat.

Seguint el mateix temperament, el sistema religiós de la Ciutat dels Joves és molt similar a la política que regeix aquesta societat. És a dir, l'Estat i l'Església estan separats i ni el govern ni el delegat no participen en cap religió de forma pública ni institucional. D'aquesta manera, els habitants de la Ciutat dels Joves tenen llibertat de culte i disposen d'una gran varietat de temples religiosos: sinagogues, mesquites, temples anglicans i metodistes o esglésies catòliques. La Ciutat dels Vells, en canvi, no hi ha aquesta llibertat de culte i, a més a més, l'Estat és clarament catòlic. El reporter afirma que «ningú no us confessa que és protestant, jueu, o mahometà, budista, o politeista, teòsof o mormó. Suposo que n'hi ha, és clar, n'hi deu haver encara que pocs, però se n'amaguen com avergonyits» (Bertrana, 2019: 67). Acte seguit, el delegat sentència que a la Ciutat dels Vells no hi ha ni llibertat de culte ni de consciència.

És durant l'entrevista amb el delegat eclesiàstic que l'autora aprofita per inserir-hi la crítica sobre l'estreta relació entre l'Estat, l'Església i l'Educació, ja que a la Ciutat dels Vells, és a dir, el règim franquista, l'ensenyament laic no es concep. Així mateix, els enterraments i la vetlla de les persones que moren adquireixen un significat molt diferent al de la Ciutat dels Vells, ja que a la Ciutat dels Joves no hi ha grans personatges i si

moren de vells, com que ja fa temps que estan jubilats, ningú hi pensa i no es fan cerimònies solemnes. L'acte social i la poesia funerària que defensa el reporter no existeix perquè és una simple comèdia per salvar les aparences. D'aquesta manera, l'autora aprofita per fer una forta crítica al catolicisme i a la religió predominant a la Ciutat dels Vells, és a dir, la religió vigent durant la dictadura:

—És una mentida que no fa mal a ningú —goso afirmar.

—Error! Error profundíssim! Fa mal a la mateixa religió en la qual a força de tripijocs i falsedats cada dia creieu menys en vosaltres mateixos. Ja els capellans joves, els conscients, es frissen per una gran i profunda reforma del catolicisme imperant. Ells han de lluitar no solament contra els vells bisbes obstinats i sistemàtics sinó contra el poble cec i rutinari que no admet les reformes essencials. No veieu que el vell sistema és una ruïna a punt d'esfondrar-se? (Bertrana, 2019: 74).

També es condemna la posició del catolicisme envers el celibat i l'oposició a la llei del divorci.

—Vols dir que vosaltres heu bastit una ètica a prova de tota contingència?

—Ho intentem. En tot cas no volem mantenir una bena davant dels ulls com feu vosaltres. Us entesteu a defensar i estimular el celibat dels capellans i els capellans es casen a corrua feta. No voleu accedir a la llei del divorci i cada dia hi ha més parelles que prescindeixen de la llei, es desaparellen i es reaparellen lliurement gràcies a la vostra obstinació a mantenir-los lligats l'un a l'altre. No consentiu el matrimoni dels sacerdots —com si ells fossin prou homes per casar-se o no casar-se segons la pròpia consciència— i cada dia hi ha menys vocació religiosa i més parelles malaurades, no *divorciades* per la llei. És a dir que en nom de la moral i de la religió empenyeu els capellans a penjar els hàbits i els mal casats a desaparellar-se i reaparellar-se extralegalment (Bertrana, 2019: 74-75).

Malgrat que el protagonista insisteix i defensa la seva posició conservadora, el delegat eclesiàstic es mostra ferm i assegura que no pretén convèncer-lo, sinó explicar com funciona la religió a la Ciutat dels Joves.

3.4.2. RELACIONS HUMANES

Les bases de l'individu es coneixen durant l'entrevista amb el delegat d'ordre públic. Es parla de les qüestions fonamentals que regeixen la societat com ara les lleis, els càrrecs polítics, la jubilació, l'estructura de la família o la majoria d'edat dels joves.

Per començar, la qüestió de l'edat i la vellesa és un dels aspectes més rellevants de la Ciutat dels Joves. A quaranta anys hom ja és considerat vell i té el deure de jubilar-se adquirint, amb sort, uns quaranta anys més de lleure per estar tranquil i gaudir. En el cas dels esportistes, a trenta anys passen a fer d'entrenadors o professors de gimnàs i quan assolixen l'edat de jubilació es retiren. Les persones que assolixen l'edat de vellesa van a una residència amb jardins i espais grans. No poden sortir al carrer ni barrejar-se amb la gent jove perquè fan nosa, tal com indica el delegat:

—És evident que un vell fa nosa. Això ho saps tu i tots els teus. Un vell fa nosa a casa. S'arrossega d'una banda a l'altra d'un seient a un altre seient. Passa dies al llit i empiocat. Fa nosa al carrer perquè camina a poc a poc, vacil·la davant del semàfor, no deixa circular els joves i, si atura un minitaxi, ho fa lentament i feixugament, interromp la circulació. Sovint el xofer ha d'ajudar-lo a pujar i a baixar... Viu ple de xacres. Perd la memòria, la vista i l'oïda i encara s'enutja si li ho fas notar.

—M'has pintat una senectut tan negra i despietada, que encara m'estranya que no hagueu decidit suprimir-los com en certes tribus asiàtiques i africanes.

—Ja hi vam pensar. Però arreu del món s'alçà una gran polseguera. Vam ésser tractats de salvatges, i de caníbals per la premsa americana i europea. Ens van enviar delegacions de la Santa Seu, de Washington, i fins un vell ministra quisap-lo arrossinat de la Ciutat dels Vells. Llavors vam decidir no suprimir els ancians sinó arraconar-los de manera que no fessin nosa i poguessin viure tranquils. Disposen d'asils magnífics, jardins, aire pur i grans espais per a passejar en cas que en tinguin

la força necessària. Però no poden sortir al carrer, ni barrejar-se amb la gent jove (Bertrana, 2019: 56-57).

La família i la construcció d'aquesta també és diferent a la Ciutat dels Joves, perquè no hi ha cap lligam de sang, sinó que es considera que hi ha societats o companyies on ningú és propietat de ningú: «la idea de propietat no s'exerceix mai damunt d'un ésser humà» (Bertrana, 2019: 55). És a dir, no hi ha fills il·legítims i pel sol fet de néixer s'adquireix el dret legítim de ciutadania. És en el moment que s'aborda aquesta qüestió quan es fa una dura crítica a la construcció social de la família i l'educació que donen els pares als fills. A més a més, s'afirma que l'amor és exigent, exclusiu, dominant i destructor, inclús l'amor maternal és massa intensiu. És per aquest motiu que els joves assoleixen la majoria d'edat a quinze anys i esdevenen lliures econòmicament. Per assegurar que tots els ciutadans puguin ser independents, l'Estat paga els estudis i la manutenció, si és necessari. A la Ciutat dels Joves la idea de possessió desapareix, ja sigui una propietat amorosa, filial o d'un objecte. Per aquest motiu, els habitants d'aquesta ciutat gaudeixen de llibertat amorosa i poden estar amb qui vulguin. Així doncs, l'únic prostíbul que hi ha és pels estrangers, perquè els ciutadans no els hi fa cap falta.

El món de l'esport és molt diferent a ambdues societats, ja que a la Ciutat dels Joves els habitants disposen de la màxima igualtat entre sexes. Es creu que l'esport «és l'expansió de la ment humana, el conducte de fugida dels mals humors. Procura l'equilibri imprescindible entre el cos i l'esperit» (Bertrana, 2019: 130). Per aquest motiu, els nens i les nenes des de ben petits fan exercici per agafar habilitats i agilitat. A diferència de la Ciutat dels Vells, però, l'esport de moda ja no és el futbol, sinó que ho és l'atletisme i el futbol i el rugbi són considerats esports de bàrbars. Abans que es produís la revolució dels joves i es constituís la nova societat, la corrupció dins del futbol va arribar a uns nivells extrems: cada partit era un gran esdeveniment social que ocasionava baralles amb morts

i ferits o els jugadors eren subornats i els pagaven per perdre. És per aquest motiu que es va prohibir dedicar-se professionalment en aquest esport. El reporter, amb tots els seus prejudicis, assegura que les noies no tenen la mateixa condició física que els nois i el delegat li dona la raó, però afegeix que no tots els joves tenen les mateixes capacitats. Aquells joves que es dediquen a l'esport, siguin del sexe que siguin, reuneixen les mateixes condicions i ningú està en desigualtat.

Arran de la qüestió que fa el periodista sobre les noies sorgeix una crítica i una reflexió sobre la llibertat d'expressió i la censura de la Ciutat dels Vells. És un diàleg molt important que fa posar en dubte al reporter, tot i que no acaba canviant de pensament. El reporter afirma que a la seva ciutat les noies no practiquen l'esport, perquè resulta moralment incorrecte per la societat i l'Església. El periodista afegeix que la religió no accepta l'escola mixta i el delegat pregunta quin lligam té l'Església amb l'educació. El reporter, sense saber què dir, sentència que no és pedagog i, per tant, no el pot contestar. Tanmateix, el delegat afirma que ell tampoc ho és, però té la seva opinió. El periodista assegura que ell no té cap opinió pròpia i el delegat ratifica que, segurament, a la Ciutat dels Vells és immoral exposar la seva opinió. Gràcies a aquest diàleg, Aurora Bertrana fa una forta crítica al règim franquista que apunta dos temes fonamentals: en primer lloc, parla de la unitat entre l'educació i la religió i, en segon lloc, apunta a la censura i a la llibertat d'expressió.

La qüestió de la llibertat sexual és un dels aspectes més revolucionaris de tot el llibre. El mateix reporter sap que les idees que exposarà al diari *Ara o Mai* escandalitzaran als lectors perquè la Ciutat dels Joves és totalment oposada a la dels Vells. El primer tema que s'aborda a l'entrevista amb el delegat d'higiene sexual és el del sexe únic, que serà una tasca difícil d'aconseguir, però a la ciutat compten amb els millors investigadors, fisiòlegs i biòlegs del món. Els joves, sobretot les noies, estan molt engrescats amb la

idea, però el mateix delegat afirma que és una il·lusió utòpica. Així mateix, el delegat afirma que no entén l'obsessió per arribar a aquest sexe únic, ja que les dones tenen les mateixes llibertats i drets que els homes: algunes de les funcions maternals, com ara la gestació del fetus i el part, han estat simplificades i a vegades suprimides gràcies a la invenció de l'úter artificial. A més a més, tant els homes com les dones utilitzen la mateixa roba, fet que encara iguala més els dos sexes. El periodista afirma que no entén la qüestió del sexe únic i el delegat comparteix el seu desconcert i opinió, i més quan s'ha assolit la possibilitat de fer l'amor sense engendrar. Per contra, a la Ciutat dels Joves gairebé mai es practica la inseminació artificial, ja que la ciència està molt desenvolupada i les dones no cal que es quedin embarassades per tenir un fill.

Una de les restriccions que xoca amb totes les llibertats que planteja Aurora Bertrana és el control de la natalitat excessiva. A la Ciutat dels Joves, cap parella no pot tenir més de dos fills perquè si no hi hauria un excés de població que portaria a la falta d'aliments i alguns ciutadans moririen de fam, tal com passa a altres països. A la Ciutat dels Vells, però, el control de la natalitat és una qüestió immoral, ja que com més fills es tenen més honorable és la família. El delegat critica la generositat dels membres de la ciutat conservadora, ja que hi ha moltes desgràcies i no poden solucionar-se totes. Segons el delegat, això se solucionaria no tenint tanta descendència perquè els fills que han passat gana tendiran a ser lladres, estafadors o anarquistes:

—No seria més senzill que no fessin tantes criatures? Si només en tinguessin dues, malgrat la manca de treball del pare, malgrat la malaltia de la mare, cinc o sis criatures, les que no haurien nascut, s'estalviarien de passar gana i fred i més tard de maleir la societat, que s'ho mira amb passivitat i indiferència. Què poden esperar-ne —afegeix el Delegat—, d'una mainada que ha passat gana i fred tota la seva minyonesa, que ha vist el pare desvagat i la mara malalta? Jo només gosaria esperar-ne que es fessin lladres o estafadors de professió o anarquistes d'acció (Bertrana, 2019: 152).

Tot i això, el periodista afirma que les famílies nombroses són els pilars de la societat cristiana. El delegat justifica aquesta manca de llibertat per un bé comú i social, però es prohibeix el dret del ciutadà que vol tenir més de dos descendents amb la mateixa persona. Encara que es limiti a l'habitant d'aquesta ciutat, es presenta aquesta llei com a positiva perquè el ciutadà està actuant en favor de la societat.

Pel que respecte a la sexualitat de les dones, l'autora planteja quelcom innovador, perquè a la Ciutat dels Joves les píndoles anticonceptives estan prohibides. Quan les noies es converteixen en dones van obligatòriament al ginecòleg i aquest li col·loca quelcom dins la vagina perquè no pugui tenir fills, similar al dispositiu intrauterí actual. Quan la dona en vol tenir, torna al metge i se'l treu. D'aquesta manera, és la dona qui pren la decisió de tenir fills i el moment que els vol tenir. Les noies perden la virginitat quan passen pel metge, a diferència de la Ciutat dels Vells on l'home pren possessió de la dona, que ha de ser verge per ser honrada. La llibertat de la qual disposen els habitants de la Ciutat dels Joves és tal que poden inclús tirar el sexe del fill, fet que es pot fer a altres llocs del món. Aquesta elecció es fa a través d'uns medicaments que es venen a la farmàcia. Així mateix, els pares de la criatura també poden arribar a triar les característiques físiques del nounat.

La qüestió dels homosexuals és bastant similar a les dues ciutats. El delegat d'higiene sexual afirma que a la seva societat no n'hi ha perquè la causa d'aquest derivatiu antinatural és la repressió sexual, aspecte que no hi ha a la Ciutat dels Joves. A més a més, si n'hi ha algun l'autoritat no reacciona, mentre no provoqui cap escàndol. El delegat també afirma que a vegades, l'homosexualitat obeeix a una deformació física i que es tracta d'una plaga. El pensament del delegat xoca bastant amb la llibertat amorosa que es proclama en el llibre. Arran d'aquesta posició, Neus Real afirma que

als homosexuals, per exemple, els va considerar sempre, literalment uns «invertits», per bé que això no va impedir-li establir-hi bones relacions. Si la visió que tenia de la sexualitat remet, alhora, a la seva modernitat com a dona del segle XX i al seu conservadorisme com a filla d'una societat que tot just es començava a desprendre dels prejudicis patriarcals —una dualitat més de la personalitat de Bertrana—, la rellevància que va atribuir al sexe sembla tenir directament a veure amb la passió que va impregnar el seu matrimoni; i, a diferència del que va voler fer creure, no només per part del marit (Real, 2017: 82-83).

Aquesta potser és una de les contradiccions més importants del llibre, juntament amb el control de natalitat. Tot i que cal tenir en compte el pensament de l'autora i l'època en què va viure.

3.4.3. EDUCACIÓ I CULTURA

El moment en el qual es desenvolupen els temes de l'educació i la cultura Aurora Bertrana presenta una societat lligada totalment a l'ús de la pantalla i la imatge i, de forma indirecta, qüestiona el fet que no sigui del tot favorable.

L'Educació a la Ciutat dels Joves és molt diferent a la Ciutat dels Vells, ja que no està lligada a l'Església. La principal diferència és que no hi ha professors, sinó aparells de ràdio i televisió i només els infants de pàrvuls tenen professors de carn i ossos. Així doncs, els examinadors no són persones, sinó que són cervells electrònics totalment parcials i objectius. Es justifica l'ús de les màquines per examinar els joves de la següent manera:

—[...] un cervell electrònic és susceptible d'una falla.

—També ho és el cervell humà. A més a més, els cervells electrònics examinadors són quatre o cinc. Tots alhora no poden fallar. Els vostres examinadors de carn i ossos tenen sovint unes fallades tremendes. Agafen mania a un alumne i no l'aproven, no per manca de coneixements teòrics de l'examinat sinó per antipatia personal, per diferència d'idees polítiques, o per simple i pur desig de fer la guitza. Perquè el cervell i el sistema nerviós d'un home, hom no sap per quins set sous, a vegades funcionen normalment i altres, anormalment. I quan el funcionament

anormal s'escau durant un examen, el pobre alumne, per savi que sigui, per ben preparat que estigui, surt de l'examen amb una mala nota (Bertrana, 2019: 101-102).

Els estudiants només fan tres exàmens cada any i durant l'última etapa de la carrera es cursa la part pràctica que està supervisada per titulars. Segons el delegat d'institució pública i educació nacional, l'absència de catedràtics i de policies armats, és a dir, autoritat intel·lectual i civil, evita que hi hagi enfrontaments. Cal destacar que en aquesta ciutat no hi ha exèrcit, sinó guàrdies urbans i de trànsit. Per aquest motiu, els pocs aldarulls que hi ha són entre els estudiants que han d'utilitzar les mans, perquè a la Ciutat dels Joves no hi ha armes⁴.

Aurora Bertrana posa en boca del delegat una qüestió fonamental i molt important: educar els nens no només és una tasca dels mestres, sinó també dels pares. Per aquest motiu, en aquesta societat quan el ciutadà assoleix l'edat de quinze anys es considera que el jove ja ha après tot el que és moralment important: ja està educat i només falta instruir-lo. El protagonista contrasta aquesta idea afirmant que a la Ciutat dels Vells no es preocupen per l'educació moral i social dels joves. Els infants esdevenen uns ídols intocables i se'ls hi permet moltes coses, com ara que siguin uns mal educats. El mateix delegat afirma que aquesta actitud és típica dels pobles primitius:

—El que em dius és propi de tots els pobles primitius —observa el Delegat—. A les Fiji i a les Samoa, on vaig fer un viatge d'estiu, passa exactament el mateix que en el teu país. L'infant és l'ídol, sia qui sia i vingui d'on vingui. No per respecte a la personalitat infantil, ja que el respecte es pot combinar amb l'educació, sinó per una mena de superstició idolàtrica. L'infant és intocable. Cal deixar-lo lliure d'obrar com vulgui i els adults s'hi ha de sotmetre (Bertrana, 2019: 109).

---

⁴ Cal destacar que a mitjans dels anys seixanta hi va haver conflictivitat universitària i al 1966 els sindicats democràtics estudiantils van organitzar la «caputxinada» primer a Barcelona i després a Madrid i altres ciutats universitàries. Aquest conflicte es va solucionar amb la dura repressió tant per part de les autoritats polítiques com acadèmiques. Per aquest motiu, les universitats van esdevenir un focus de conflicte (Molinero i Ysàs, 2003:130).

El delegat afirma que en aquesta ciutat no passa això i, a més a més, els nens no circulen pel món dels adults. Així mateix, l'educació moral de la Ciutat dels Joves es basa en el respecte mutu. Finalment, un dels aspectes que també es diferencien d'una societat amb l'altra és que a la Ciutat dels Joves, quan un nen pregunta sobre les *veritats bàsiques de la vida*, com l'existència humana o la sexualitat, es tracta amb total llibertat i se li explica el que ha demanat sense cap problema, ja que són els nens qui han despertat la curiositat per aquest tema:

—A quina edat creieu oportú descobrir-los l'origen de l'existència humana?

—El més aviat possible —em respon sense vacil·lar—. A la primera pregunta del menut atret pel misteri de la procreació. Nosaltres no creiem en la innocència, no la fomentem precisament perquè no hi creiem. La mainada, amb raríssimes excepcions a part, descobreix aviat el mecanisme de l'origen de la vida, sia perquè ha observat les bèsties o perquè un company més assabentat el posa al corrent. En alguns casos, per una llei de pudor instintiu, l'infant dissimula davant dels pares, i els pares, a voltes també per pudor o per negligència, però generalment perquè creuen que la innocència equival a una qualitat moral —i no dic que no ho fos si hom la pogués conservar tota la vida— no es preocupen com cal i quan cal de posar els menuts al corrent d'aquest fet transcendent

— Una explicació d'aquesta classe no resulta fàcil —comento.

— Accepto que no ho és —fa el Delegat—. Però per difícil i àdhuc penosa que resulti, cal estudiar-la abans de donar-la i donar-la quan l'infant comença a sospitar la veritat. Són els pares qui han d'aclarir el fet abans no ho facin els companys o un estrany. I aquesta explicació ha d'anar acompanyada d'una gran simplicitat i naturalitat no mig encoberta, imperfecta i vergonyant com si tractés d'un deshonor o d'una tara congènita (Bertrana, 2019: 111-112).

El Delegat afirma que a la Ciutat dels Joves no hi ha tabús i que les qüestions sexuals es parlen amb claredat i consideren el desig sexual com quelcom natural. És en aquest moment que es fa una crítica a l'Església perquè la moralitat de la ciutat conservadora va

l·ligada amb el pudor de la institució eclesiàstica i, directament, aquests temes no es tracten. El Delegat fa una forta crítica a la moral de l'Església:

—Vosaltres, gràcies a la vostra vella moral clerical, considereu l'alcobament sexual fora del matrimoni com una falta. Nosaltres, no. Vosaltres voleu satisfer el desig sexual dintre o fora de la legalitat a condició de cobrir les aparences. Us escarrasseu a legalitzar o dissimular la vostra concupiscència carnal o bé adquirint el dret de la societat immoral però moralista, indiferent però devota o forniqueu d'amagat. Voleu dirigir i controlar el desig sexual justificant-lo pel fet de l'obligació de procrear, que és una idea falsa d'aquest apetit, perquè, en substància, la procreació ha d'ésser considerada com *una conseqüència fatal* del fet i no *l'objecte* del fet. Aquesta, diguem-ne, ètica de l'apetit carnal inventada per l'Església Romana, nosaltres no la seguim ni la modifiquem. Simplement: la *ignorem*. El desig existeix, a voltes moderat i controlable, a voltes impetuós i difícil de dominar segons l'individu i les circumstàncies. És una força humana poderosa. No ens n'averگویim. Ens aparellem legalment o forniquem alegrement. I dic *fornicar* per emprar el vostre llenguatge, és a dir, el dels clericals, perquè en el nostre vocabulari el verb fornica no existeix. Els vostres moralistes prediquen la puresa i la castedat mentre per altra banda empenyen els joves al matrimoni sense preveure les desavinences i els drames que els amenacen. I un cop casats —com més millor i com més aviat millor— tot es demana *si esperen una criatura*. El cas és que neixin moltes criatures, que el món s'ompli de criatures, que la terra esdevingui estreta per a contenir la gran població que l'habita. Quant a pensar si aquestes criatures passaran gana, si tindran fred, si viuran en llocs confortables o en barraques o coves, si seran assistits sanitàriament, culturalment, qui hi pensa? La fornicació és un pecat, el jovent té apetit carnal. Doncs casem-los. Després que es reproduixin a corrua feta. L'Església els beneirà, l'Estat els felicitarà. Qui sap si fins i tot els farà la caritat d'alguns doblers o una llibreta a la Caixa d'Estalvis (Bertrana, 2019: 113-114).

El reporter marxa horroritzat de la seva entrevista amb el delegat d'Institució Pública i Educació Nacional a causa de la dura crítica que li ha fet aquest ciutadà i titlla el judici de terrible.

La forma en què els joves d'aquesta república escullen la seva carrera professional també és molt diferent. El despatx del delegat d'orientació professional està ple de tota mena d'objectes, inclús hi ha un lloro que parla en hebreu per poder ajudar-lo amb la seva tasca. El jove que s'examina es passeja pel despatx i mostra interès per un objecte o un altre. D'aquesta manera, el delegat observa els seus gustos i les seves facultats, les quals decidiran a què s'ha de dedicar. Seguidament, el jove i el delegat mantenen una conversa i a la meitat entra un ajudant a deixar uns fulls que el delegat s'ha de repassar. Mentre aquest està distret, el jove mostra interès per alguna cosa o una altra. Finalment, l'ajudant fa una trucada falsa al delegat perquè s'acabi de perfilar la seva reacció. D'aquesta manera, el ciutadà es dedicarà a allò que vulgui i que hagi despertat la seva curiositat.

El reporter considera que el més significatiu de la sensibilitat i la cultura d'un poble són l'art i les lletres. L'entrevista amb el delegat de belles arts i belles lletres és de les que traspasa més al periodista. A la Ciutat dels Joves no hi ha conservatoris ni escoles de música perquè no són necessaris. Segons el delegat, un jove ben instruït, no cal que aprengui solfeig o harmonia perquè no és necessari per poder tenir èxit i moltes vegades l'estudiant oblida tot allò que ha après. El delegat defensa que la música es pot aprendre de forma autodidàctica i les orquestres i els cantants més famosos es poden escoltar a la ràdio o a la televisió. Així mateix, no cal desenvolupar una tècnica sonora perquè la ciutat disposa de micròfons i amplificadors que ajuden al cantant. Durant la fundació de la ciutat, els intel·lectuals van arribar a la conclusió que els grans músics passaven més temps estudiant coneixements innecessaris que no pas gaudint de la música. El protagonista afirma que qui realment té èxit a la Ciutat dels Vells són els futbolistes o els toreros, no els músics. A més a més, per culpa dels seus prejudicis pregunta quina estètica segueixen els artistes, ja que ell té present els *hippies*. El delegat defensa que són igual que la resta dels ciutadans: tots depilats i algunes vegades inclús el crani.

Pel que respecte a la literatura, els joves no llegeixen i només escolten la televisió. No hi ha escriptors, però sí que hi ha guionistes de televisió i ràdio. Així mateix, tampoc hi ha cinema ni concursos literaris. El delegat explica la problemàtica dels certàmens literaris: inicialment donaven premis metàl·lics, però els guanyadors només buscaven els diners del premi i el concurs ja no estimulava la inspiració literària. A més a més, el concurs es va corrompre per un grup determinat dins del jurat, el qual és comparat directament amb el Ku Klux Klan, on hi havia un dirigent, que tenia el sobrenom de «l'Esperit Sant de les Lletres», que només atorgava el premi a qui ell volia. Aquest jurat venut es qualifica de dictadura secreta. Es va arribar al punt que «cada dia hi havia més premis i cada dia menys escriptors», fet que va comportar una crisi a la literatura (Bertrana, 2019: 85-86). Per aquest motiu, hi va haver una revolució literària i uns joves van pretendre ser premiats abans d'escriure l'obra. També prescindien de les regles gramaticals i adoptaven un nou llenguatge anàrquic:

—Un grup de joves molt premiats però no tan sovint com ells haurien volgut— que pretenien ésser premiats abans d'escriure l'obra que presentaven a concurs— van començar a armar gresca. Entaularen una lluita a mort contra la puresa del llenguatge, la sintaxi i l'ortografia. Havien acordat tirar pel dret, prescindir de totes les regles gramaticals existents, crear un llenguatge nou, lliure i anàrquic basat en la llei del mínim esforç, inspirat en el sagrat buf de la mandra: «Només els déus», pretenien els revolucionaris del llenguatge, «han regnat i triomfat sota la inspiració de la mandra». El llenguatge i la sintaxi estaven en perill. L'ortografia, menys, perquè uns màrtirs anònims, en el secret d'uns cataus editorials, corregien, corregien, corregien com màquines el que els revolucionaris escrivien, és a dir; el que els passava pel cap i com els hi passava (Bertrana, 2019: 86).

Aquesta revolució literària es va produir conjuntament amb la gran revolució dels joves. Actualment encara hi ha concursos literaris, però les obres guanyadores es decideixen a sort i no hi ha jurat, és a dir, no es valora l'obra.

Pel que respecte a la qüestió de l'art no difereix gaire de la literatura, perquè els artistes no tenen escola i tots són uns inconformistes i anàrquics. Des de les institucions públiques es va en contra de l'acadèmia i de les normes estètiques.

3.4.4. TECNOLOGIA

Com bé s'ha explicat en pàgines anteriors, la Ciutat dels Joves és una societat on impera la tecnologia i la pantalla. Algunes professions, com bé les de mestres, s'han substituït per màquines, perquè la televisió genera menys conflicte. No es dona espai per la creativitat ni per l'enriquiment de la ment perquè el més important és el que transmet una imatge. A més a més, la tecnologia d'aquesta ciutat també controla el temps atmosfèric, ja que és artificial i només hi ha pluja quan hom ho considera necessari. El transport també ha evolucionat i, tot i que no han desaparegut els trens o els tramvies, qualsevol ciutadà pot disposar d'un objecte volador per anar d'un lloc a l'altre sense molestar als carrers. Com explica el taxista

—Vola qui vol. El preu de l'aparell individual: unes aletes, una hèlice, un motoret i un volant guaiador no costen cap fortuna. Qualsevol home o dona que treballi —i aquí tothom treballa— se'l pot comprar. És un estri molt senzill, més fàcil de posar i treure que un escafandre o un vestit de submarinista, i molt més útil. Eixiu de casa per la plataforma adequada, aterreu en la del lloc on aneu. Totes les cases posseeixen plataformes d'aterratge (Bertrana, 2019: 38).

Pel que explica el reporter, aquesta nova societat ha assolit quasi el desenvolupament màxim de la tecnologia i només queda descobrir poques coses, com ara el sexe únic. La ciència, doncs, ha arribat al punt que pot crear òrgans artificials igual de funcionals que els dels éssers humans. El reporter narra la seva visita a la botiga d'òrgans artificials i allà el lector pot observar com és possible adquirir qualsevol part que el pacient desitgi. Tal com apunta el dependent, les operacions de trasplantament sempre són exitoses perquè la

mort del pacient significaria la fi de la carrera del metge, punt totalment contradictori al de La Ciutat dels Vells.

Aurora Bertrana ens presenta una societat sense tabús i amb poques prohibicions que aparentment sembla ideal i que està més desenvolupada que la societat d'origen del reporter: la Ciutat dels Vells. Tot i això, si es llegeix detalladament s'observa que no és tan idíl·lica com es mostra en un principi. S'ha de dir, però, que la constitució de la Ciutat dels Joves «es basa en un absolut respecte a la llibertat individual dintre del respecte a la llibertat col·lectiva i a l'esperit de justícia en què es basen les nostres lleis» i això fa que, des d'un inici, difereixi bastant de la Ciutat dels Vells (Bertrana, 2019: 50). La Relacions Públiques de l'hotel 321 assegura que «tots som igualment útils i necessaris», fet que apuntaria que Bertrana perfila una ciutat utòpica on hi ha una consciència social individual que condueix a la col·lectiva (Bertrana, 2019: 43). És a dir, tots els ciutadans són útils dins d'una societat que està regida per la igualtat. Cal destacar, però, que el reporter no visita tots els delegats, ja que se n'esmenten alguns amb qui no parla com ara el Delegat d'Atmosfera o el d'Espionatge o contraespionatge. En el cas que la novel·la hagués pogut mostrar les entrevistes amb aquests delegats, segurament s'acabarien de definir les característiques d'aquesta ciutat i es coneixeria més detalladament el desenvolupament tecnològic.

4. CONCLUSIONS

L'objectiu principal d'aquest estudi era fer una anàlisi detallada de *La Ciutat dels Joves*. Atès que s'ha fet aquest treball amb la finalitat d'emplenar un buit bibliogràfic, es pot concloure que el propòsit s'ha complert. És extraordinari, i poc creïble, que un llibre que planteja aquest tipus de qüestions no s'hagi estudiat fins ara. L'escàs material bibliogràfic ha ocasionat que el treball fos més aviat personal i no un resum de la investigació ja feta.

És ben cert, però, que ni l'autora ni les seves obres tenen el ressò i el reconeixement que es mereixen. Aquesta autora va lluitar contra vent i marea per fer-se un lloc i tenir una personalitat molt concreta. Tot i que va adquirir certa fama amb la publicació de *Paradisos oceànics* (1930), després de l'exili no va tornar a tenir el mateix reconeixement literari. És necessari no només divulgar i fer conèixer la producció d'Aurora Bertrana, sinó també les produccions d'altres escriptores oblidades.

D'acord amb tot el que s'ha dit, aquest estudi tan sols és l'inici d'una nova via d'investigació, ja que hi ha altres aspectes que s'haurien d'analitzar. Seria necessari indagar amb més profunditat sobre el gènere de la ciència-ficció, en concret en l'àmbit català, per poder establir els models de l'autora. A més a més, també es podria fer una comparació del llibre censurat i publicat el 1971 amb el text íntegre per analitzar els canvis que va fer l'escriptora. Com bé s'ha esmentat en aquest treball, s'ha identificat un fet històric que va passar durant la dictadura i que Aurora Bertrana ha introduït en el llibre, les revoltes d'estudiants. Caldria investigar si hi ha altres casos històrics que s'identifiquen amb alguns aspectes del llibre, com per exemple la corrupció dels certàmens literaris o la perversió en l'àmbit de l'esport. Finalment, no vull acabar sense afegir que caldria indagar en tot el material bibliogràfic i els mecanoscrits per veure si es

descobreix quelcom que no se sap sobre aquest període de la seva vida i durant la redacció d'aquesta obra.

BIBLIOGRAFIA

- Albert, A., Vall, J., eds. (2017). *Aurora Bertrana: un esperit lliure i compromès*. Fundació Josep Irla.
- Arboix, A. (2020, març, 23). Aurora Bertrana i la seva distopia “La Ciutat dels Joves”. *Emorion: revista online*. 22 de novembre de 2020. <https://emporion.org/aurora-bertrana-i-la-seva-distopia-la-ciutat-dels-joves/>
- Bàrcia, A. (2019). ‘Pròleg’ dins Bertrana, A. (2019). *La Ciutat dels Joves*. Males Herbes p. 9 – 23.
- Bertrana, A. (2013). *Memòries del 1935 fins al retorn a Catalunya*. Diputació de Girona.
- Bertrana, A. (2013). *Memòries fins al 1935*. Diputació de Girona.
- Bertrana, A. (2019). *La Ciutat dels Joves*. Males Herbes.
- Carbó, Joaquim. *Carta de 1972-02-24 a Aurora Bertrana des de Barcelona*. Girona: Universitat. [Consulta: 23 Març 2021]. Disponible a <https://dugifonsspecials.udg.edu/handle/10256.2/10735>
- Foix, J.V. (1971, desembre, 23). Libro catalán: Panorama de actividades literarias, editoriales y librerías. *La Vanguardia Española*. 24 de febrer de 2021. 24 de febrer de 2021. <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1971/12/23/pagina-57/34288875/pdf.html>
- Granell, G. (2003). *Aurora Bertrana: l'aventura d'una vida*. Diputació de Girona.
- Granell, G., Montañà, D. i Rafart, J. (2001). *Aurora Bertrana: una dona del segle XX*. Abadia de Montserrat.
- Janer Manila, Gabriel. *Carta de 1971-12-21 a Aurora Bertrana des de Ciutat de Mallorca*. Girona: Universitat. [Consulta: 23 Març 2021]. Disponible a <https://dugifonsspecials.udg.edu/handle/10256.2/10877>

- Males Herbes publica 'La Ciutat dels Joves' d'Aurora Bertrana amb els textos censurats pel franquisme, (2019, febrer, 26). *TV3: Notícies*. 22 de novembre de 2020. <https://www.ccma.cat/324/males-herbes-publica-la-ciutat-dels-joves-daurora-bertrana-amb-els-textos-censurats-pel-franquisme/noticia/2906570/>
- Martínez-Gil, V. (2004). *Els Altres mons de la literatura catalana: antologia de narrativa fantàstica i especulativa*. Galàxia Gutenberg.
- Molinero, C. i Ysàs, P. (2003) . *El regim franquista: feixisme, modernització i consens*. Eumo.
- Pòrtic, Editorial. (1971, abril, 22). Novetats diada del llibre 1971: Editorial Pòrtic, Llibre de butxaca. *La Vanguardia Española*. 24 de febrer de 2021. <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1971/04/22/pagina-63/34283241/pdf.html>
- Pujades, I. (2019, maig, 11). Aurora Bertrana, entre dues aigües. *Diari Ara: Ara llegim*. 22 de novembre de 2020. <https://traces.uab.cat/record/115615?ln=ca>
- Real, N. (2017). *Aurora Bertrana*. Diputació de Girona.
- Reediten «La Ciutat dels Joves», d'Aurora Bertrana, amb el text censurat als anys 70 (2019, febrer, 26). *Diari de Girona*. 22 de novembre de 2020. <https://www.diaridegirona.cat/cultura/2019/02/26/reediten-ciutat-dels-joves-d-48851462.html>
- Riera Llorca, Vicenç. *Carta de 1972-02-15 a Aurora Bertrana des de Pineda de Mar*. Girona: Universitat. [Consulta: 23 Març 2021]. Disponible a <https://dugifonsespecials.udg.edu/handle/10256.2/11452>
- Serra, M. (2019, març, 7). «La Ciutat dels Joves la distopia d'Aurora Bertrana». *Vilaweb: Cultura, lletres*. 22 de novembre de 2020. <https://www.vilaweb.cat/noticies/aurora-bertrana-ciutat-joves-distopia/>

Xapelli, M. (1969). *La Dona, aquest ser: entrevista a Aurora Bertrana per Mireia Xapelli*. Girona: Universitat. [Consulta: 26 Març 2021] Disponible a: <https://dugifonsspecials.udg.edu/handle/10256.2/8171>

ANNEXOS

CARTA DE VICENÇ RIERA LLORCA

Pineda, 15/II/1972

Benvolguda amiga: acabo de rebre la teva targeta. Ja, ja he llegit que no ets ni Aphrodite, ni Madame Bovary ni Terenci Moix...Què hi farem! Has tingut la sort de ser l'Aurora Bertrana, estimada de tothom. La setmana que ve passaré per casa teva per saludar-te, xerrar i recollir les teves memòries. Em preguntes com va la Glòria? T'asseguro que no tinc cap amiga que se'n digui. He llegit *La ciutat dels joves*, un llibre divertit i malintencionat (suposo que se n'han adonat, perquè veig que el catàleg de la Pòrtic no hi és) i *Oviri*, que traspua tendresa i sensibilitat. Els lectors d'aquí n'estan molt contents.

Fins aviat, afectuosament

Vicenç Riera.

CARTA DE GABRIEL JANER MANILA

Ciutat de Mallorca, 21 de desembre de 1971

Benvolguda i estimada Aurora Bertrana:

Gràcies. La vostra veu per telèfon, les vostres paraules em varen fer sentir un home nou i m'emocionaren. Aquest premi ha significat molt per a mi, però també m'obliga a molt i quasi em fa por. Ara, no tindrè excusa de no anar a Barcelona i ens podrem veure. Per tant, prest parlarem plegats. Gràcies, també, per la vostra fe en la meua obra, pels ànims que sempre m'heu donat, per tot l'interès en què defensàreu, n'estic convençut, aquest llibre meu. També aquests dies n'ha aparegut un altre, de llibre meu, que m'ha publicat l'editorial Nova Terra en la col·lecció J. M. que dirigeix Mª Aurèlia. *Han plogut panteres*, una novel·la forta, feixuga, que esqueixa els teixits i posa els nervis en tensió. Vull enviar-vos-en un exemplar, perquè tinc molt d'interès que em digueu el que us ha semblat. Us l'enviaré avui mateix. Voldria no tardàs gaire a arribar, encara que ens trobem damunt les festes. Gràcies, repetesc, i fins prest.

Una abraçada d'en

Gabriel Janer Manila

P.S. Que aquest nadal de 1971, encallats enmig del brogit histèric i alienador, no ens faci perdre res del que tenim de més vàlua, i que l'any 1972 ens obri, definitivament, les portes de la ciutat justa.

P.S (2). Tinc sobre la taula *La ciutat dels joves* que, avui mateix, començaré a llegir-me.

Gabriel Janer

CARTA DE JOAQUIM CARBÓ

Avinguda Sant Antoni Maria Claret 324

Barcelona (13)

24 de febrer de 1972

Estimada Aurora,

Tot el que et podria dir ara són excuses absurdes. És cert! No et vaig donar les gràcies pel teu llibre. Perdona'm. Volia fer-ho de seguida, però veia que l'havia de llegir primer. Estava ficat en unes lectures –que encara no he acabat- sobre història russa, amb Tolstoi i Stalin pel mig i vaig deixar passar els dies sense dir-te res.

Ahir m'hi vaig posar i el vaig llegir —me'l vaig empassar— d'una tirada. Et puc dir que m'hi vaig divertir molt. No sé com t'han deixat dir tantes coses com arribes a dir. La visita al Delegat Eclesiàstic, particularment, m'ha arribat al cor... El que fixaria immediatament és el Delegat d'Educació Física i Esports. La manera d'acabar amb les maltornades dels diumenges als estadis és modèlica i hauria de ser presa d'exemple

Et voldria fer un prec: que acceptis aquestes lletres com si no hagués passat el mes i mig que separa el present del moment en què vas tenir la gentilesa a fer-me arribar el teu llibre.

El teu avergonyit amic,

Joaquim Carbó

CARTA D'AURORA BERTRANA

Barcelona, 5 de febrer de 1972

Estimat Gabriel,

He llegit amb gran afecte, atenció i interès —un poc com si fóssiu literàriament fill meu— *Han plogut panteres*. És curiós que a la vostra edat, veieu el món i la majoria de gent que el poblen, sota un caire tan cruament pessimista. Potser sí —jo, personalment, m'estimo més creure que no— que els homes són o uns esquizofrèncics o uns covards i uns bandarres i les dones, unes bledes, ignorants i sensuals— naturalmnt típicament mallorquins, característica que cal conservar per damunt de tot en la vostra obra, és a dir: el seu mallorquinisme. Un personatge com l'Aleix demostra, si no m'erro, el vostre escepticisme revolucionari, perfectament justificat en aquest període de pau nacional. És un episodi escrit de mà mestra. *Han plogut panteres* és, més que una novel·la —en el sentit que jo i dono al gènere novel·la, un recull de boníssims contes. Els ambients, la psicologia dels personatges, el llenguatge viu i variat són excel·lents en el meu modest criteri. D'aquest criteri puc afirmar que no és nou. El tinc d'ençà que vaig llegir les dues primeres pàgines de "Retall de joc". L'he mantingut i sostingut tres vegades seguides, les dues primeres —"Víctor Català" 1970 i "Bertrana" 1971— sense coincidir amb els meus companys de jurat—, la tercera, finalment, amb l'acord decidit dels companys-

La meva felicitació més cordial i... no us deixeu engatussar per l'enlluernament de l'èxit i de Barcelona. L'èxit és un perill i Barcelona un monstre devorador de bones intencions. Mantingueu-se'n allunyat i endavant la vostra obra,

A. Bertrana